

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Doctorand:

Raluca-Nicoleta ISCIUC (CĂS. UILEAN)

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Alexandru CISTELECAN

TÂRGU MUREȘ

2024

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

RADU MAREȘ. STUDIU MONOGRAFIC

REZUMAT

Doctorand:

Raluca-Nicoleta ISCIUC (CĂS. UILEAN)

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Alexandru CISTELECAN

TÂRGU MUREȘ

2024

RADU MAREȘ. STUDIU MONOGRAFIC

CUPRINS

Introducere

1. Relieful biografiei

2. Primele romane

2.1. *Anna sau pasărea paradisului* (roman; 1972)

2.2. *Caii sălbatici* (roman; 1981)

3. Jurnale, eseuri, memorii, reportaje

3.1. *Vine istoria* (reportaje, în colaborare; 1972)

3.2. *Pe cont propriu* (jurnal; 1986)

3.3. *Manual de sinucidere* (memorii, roman; 2003)

3.4. *A fi în Bucovina* (articole, interviuri; 2016)

4. Romanele de maturitate

4.1. *Anul trecut în Calabria* (roman, jurnal; 2002)

4.2. *Ecluza* (roman; 2006)

4.3. *Când ne vom întoarce* (roman; 2010, 2015)

4.4. *Deplasarea spre roșu* (roman; 2012)

4.5. *Odesa – un roman testament* (2016)

5. Proza scurtă

5.1. *Cel iubit* (proze; 1976)

5.2. *Sindromul Robinson* (proze; 2014)

6. Publicistica (1959 – 2016)

7. Corespondență inedită

Concluzii

Bibliografie

Anexe

Teza de doctorat *Radu Mareș. Studiu monografic* aduce în prim plan activitatea literară prin care s-a remarcat, în literatura română, Radu Mareș, prozator postbelic, afirmat în perioada 1972-2016. Această lucrare își propune să fie o monografie, care să aibă ca punct de plecare viața, activitatea și opera scriitorului, personalitate complexă ce îmbogățește literatura română cu un număr semnificativ de romane, proze scurte și publicații, în periodicele vremii.

Motivația cercetării de față are în vedere realizarea monografiei lui Radu Mareș prin analizarea, interpretarea și identificarea celor mai importante caracteristici ale prozelor sale, prin studierea activității publicistice a acestuia și prin investigarea corespondenței sale, urmărind sintetic și analitic, fixând cele mai importante trăsături ale personalității lui Mareș, precum și particularitățile operei sale.

Pentru realizarea tezei de doctorat și a îndeplinirii obiectivelor stabilite, s-au prezentat și promovat materiale noi, s-au evidențiat informații în exclusivitate, iar metodele de cercetare folosite au fost: interviul, analiza, investigarea, sinteza, comparația. Astfel, caracterul metodologic al lucrării este dat de aprofundarea întregii opere literare a prozatorului, pentru care am folosit un aparat critic specific.

Pregătirea redactării tezei a constat într-o activitate de documentare care a avut ca obiect lectura textelor propuse spre analiză, cât și a resurselor critice care au reprezentat sursa ideilor de bază. De asemenea, bibliografia consultată a fost una vastă, cuprinzând: dicționare, studii critice în volume și în periodice, întreaga operă semnată de Radu Mareș, printre care amintesc romanele, volumele de proză scurtă, memoriile, articolele publicate, precum și corespondența prozatorului. Am analizat, interpretat și sintetizat elementele de conținut pe care le-am considerat ca fiind relevante pentru comprehensiunea și explicarea operei literare.

Studiul de față este structurat în șapte capitole și subcapitole și debutează cu o prezentare a vieții și a evenimentelor semnificative care au marcat destinul și existența scriitorului. Primul capitol, oglindit pe fundalul carierei sale și denumit simbolic *Relieful biografiei* are valoare introductivă și va conține mărturisiri, date noi, variante ale volumelor, fișe, fotografii, aspecte ce țin de culisele familiei, oferite de către avocata Dana Mareș, fiica scriitorului, dar și de către Ileana Turkas, cea de-a doua parteneră de viață a autorului studiat.

Următoarele patru capitole II, III, IV și V se concentrează asupra întregii opere a exegetului. Cel de-al doilea capitol, *Primele romane*, se oprește asupra prozei *Anna sau pasărea paradisului* (roman publicat în anul 1972, care marchează debutul autorului) și asupra operei *Căii sălbatici* (1981).

O imagine de ansamblu a portretului scriitorului poate fi creionată din volumele sale în care se remarcă un caracter autobiografic, regăsite în capitolul al III-lea al tezei, destinat jurnalelor,

esurilor, memoriilor și reportajelor pe care ni le-a lăsat prozatorul. Aici, am încadrat volumele: *Vine istoria* (1972), *Pe cont propriu* (1986), *Manual de sinucidere* (2003) și *A fi în Bucovina* (2016).

Capitolul al IV-lea, cel mai întins ca număr de pagini, numit *Romanele de maturitate* cuprinde volumele autorului apărute după anul 2000: *Anul trecut în Calabria* (2002), *Ecluza* (2006), *Când ne vom întoarce* (2010, 2015), *Deplasarea spre roșu* (2012) și *Odesa* (2016), un manuscris apărut postum, în revista mureșeană „Vatra”.

Portretul de prozator este întregit de ultimul capitol destinat operei, care cuprinde cele două volume de proză scurtă ale scriitorului: *Cel iubit* (1976) și *Sindromul Robinson* (2014). Pentru fiecare dintre aceste volume am realizat o analiză critică și originală a textului. De asemenea, am ținut cont și de publicațiile științifice ale criticilor literari, scrise de-a lungul vremii, în volume și periodice.

Începută încă de la o vârstă fragedă, de la primul articol semnat, în 1959, publicistica lui Radu Mareș reprezintă un pilon în activitatea sa literară. Pentru aceasta am rezervat cea de-a VI-a parte a lucrării, unde voi urmări articolele pe care gazetarul le-a publicat de-a lungul vremii în periodice. Am decurs la analizarea câtorva studii reprezentative, pentru a demonstra polivalența scriitorului și multiplele sale preocupări, precum și maniera de abordare a domeniilor diferite.

Deosebit de important este capitolul al VII-lea al lucrării, care cuprinde corespondența lui Radu Mareș, materiale încă necunoscute publicului, scrisori și conversații inedite, primite de la prietenii și scriitorii apropiați acestuia, descoperite în camera sa de lucru și puse în circulație prin prezenta teză. Conversațiile digitalizate și operate în prealabil, putem spune că oferă elementul de noutate al cercetării de față.

„Radu Mareș este un scriitor despre care, din păcate, se vorbește (și se știe) prea puțin. Și asta, în dauna incontestabilului talent și a cărților sale, care nu pot trece neobservate și care ar merita, fără discuție, o mai serioasă și mai amplă receptare critică”¹, iar, prin acest demers, ne dorim să dobândească o reconsiderare, pe măsura valorii sale.

Consider că tema tezei este una de actualitate, studiul oferind contribuții originale de cercetare. Alegerea acesteia este datorată interesului de a scrie despre un autor contemporan, mai puțin studiat, iar unicitatea tezei este dată de faptul că, până la ora actuală, nu există niciun studiu monografic realizat pe acest subiect.

1 Florin-Corneliu Popovici, *Radu Mareș – Ecluza*, în „Vatra”, Târgu-Mureș, anul 34, nr. 9/10, (septembrie-octombrie 2007), p. 20

Fără îndoială, Radu Mareș rămâne un valoros constructor de proză, un scriitor care și-a îndeplinit visul de a rămâne, până în final, fidel acestui gen literar, contribuind substanțial la evoluția literaturii române, a culturii autohtone și a imaginii romanului românesc de după cel de-al Doilea Război Mondial.

În acest demers, am fost sprijinită de Domnul Prof. univ. dr. Alexandru Cistelean. Domnia sa mi-a oferit repere teoretice, sfaturi și bibliografie necesară pregătirii și realizării tezei, m-a ghidat, făcând lumină acolo unde nu găseam suficiente argumente în problematica acestui domeniu complex al cercetării, iar, pentru susținerea de care am beneficiat, îi sunt recunoscătoare. De asemenea, doresc să mulțumesc și comisiei de îndrumare, pentru sfaturile oferite și pentru sprijinul acordat pe parcursul școlii doctorale, în timpul în care am elaborat această lucrare.

Radu Mareș, prozator afirmat în anii '70, a considerat întotdeauna că nu este un bun vorbitor, dar el creează cu gândul că va fi citit și a demonstrat că are darul condeiului în cele treisprezece opere pe care ni le-a lăsat drept moștenire.

Nesemnificativă este, în cazul lui Radu Mareș, dezbateră operelor sale în cărțile de critică și slaba popularizare de care a avut parte. Deși nu este inclus în unele istorii literare, cum ar fi cele scrise de Alex Ștefănescu sau Nicolae Manolescu, este distins cu premii literare importante. Mama sa, care era și prima cititoare a scrierilor autorului, îl încuraja mereu când era premiat și îi spunea simplu și frust: „Dă-i drumul!”. Cel de-al doilea cititor critic al textelor sale era Pan Solcan (autor de romane și ziarist).

Așadar, există o criză de Radu Mareș, în cărțile de specialitate, excludem aici partea de publicistică. De aceea, considerăm că teza de față aduce o contribuție importantă asupra scrierilor sale și vine ca o încununare a muncii unui prozator contemporan. Valoarea prozei sale constă în caracterul complex. Personajele pe care le creează sunt cu un puternic impact emoțional asupra cititorului, mai ales că portretele sunt ale unor persoane cu dizabilități precum: Simedrea Filaret din volumul de proze *Cel iubit*, este ciung, fapt semnalat de porecla atribuită în text. La fel se întâmplă și cu alte personaje: vânzătorul șvab din romanul - jurnal *Deplasarea spre roșu*; inginerul agronom Gavril M. din romanul *Când ne vom întoarce*; Aanei Gavril din opera de debut *Anna sau pasărea paradisului*; directorul Obadă și pilotul din volumul *Odesa*, acestuia din urmă fiindu-i amputate picioarele; calul fără cap din romanul *Caii sălbatici*. În plus, personajul Iulian Oncică traversează mai multe proze (*Sindromul Robinson*, *Ecluza*, *Deplasarea spre roșu*), ceea ce conduce la ideea că acesta surprinde ipostaze ale omului singur sau autoclaustrat. De altfel, dorința de izolare apare și în proza sa scurtă, personajele, în momentele cruciale ale existenței lor, își doresc singurătatea ca pe o posibilitate de întoarcere în sine.

Sunt de remarcat personaje a căror infirmitate se declanșează în același mod: Aanei Gavril din opera *Anna sau pasărea paradisului* și Gavril M. din lucrarea *Când ne vom întoarce*, adică în momentul în care pregătesc hrana pentru vite. Supuși unei resemnări permanente și unei limitări impusă de condiția în care se află, ei trebuie să îndure și prejudecățile celor din jur. Aceste comportamente îi determină să se maturizeze și să adopte o conduită plină de îngăduință față de ceilalți. Infirmitatea lor este în antiteză cu frumusețea sufletului. Ei își asumă destinul și acceptă că nu vor putea progresa așa cum ar fi făcut-o dacă întâmplarea nefericită nu le-ar fi cauzat defectul fizic. Pe lângă invaliditatea de care suferă, personajele au un destin dureros și comun, așa cum se întâmplă în cazul celor doi (ambii sunt orfani de tată și, asemeni arhanghelului Gavriil din mitul biblic, sunt aducători de veste bună și prosperitate). Spațiile prin care se perindă personajele sunt aceleași, amintim aici Casa lui Zotic Albu, loc de refugiu care adăpostește refugiații din volumele: *Cel iubit* și *Odesa*.

Tehnicile de portretizare sunt unele aparte, precum: cea a basoreliefului (Aanei Gavril) personaj care se remarcă prin virtuțile sale sau a reflectării poliedrice (Gavril M.), care este prezentat în funcție de relațiile pe care le creează pe parcursul diegezei. În plus, în caracterizarea de personaje, interesantă este și onomastica pe care le-o atribuie autorul, care, în acest mod, le pecetluiește destinul: Gavril este Aanei, adică nu este liber decât în măsura în care este conștient că aparține cuiva, subordonarea fiindu-i impusă încă din nume.

Cultul grâului din unele scrieri ale lui Radu Mareș conduce cu gândul la misterele eleusine, la secretul păstrat sau, mai degrabă divulgat, despre cultivarea grâului, de aceea, autorul îndeamnă la păstrarea a două-trei boabe de grâu în permanență, din dorința nemărturisită de a asigura continuitatea și, implicit, viața. Asocierea bobului de grâu se face cu viața însăși sau cu perpetuarea ei, de asemenea, cu lupta pentru viață, similară cu Demetra, care încearcă să își recupereze fata, pe Kora, devenită Persefona (cea răpită prin moarte), din împărăția lui Hades.

Maniera de scriitură este asemănătoare în întreaga operă a autorului: se remarcă analepse, prolepse și alergări de la un cadru la altul, încât cititorului îi este pusă la încercare atenția sau lectorul este adus în spațiul creației și provocat să-și creeze propria diegeză, „dincolo de marginile albe ale scriiturii” (Roland Barthes). Sunt prezente reconstituiri și recompuneri ale unui spațiu și ale unui timp al tramei textuale. Jurnalele la care apelează unele personaje au atât caracter catarhic, cât și scop rememorativ. Se recompune imaginea fidelă a unui spațiu și a unui timp. Ne referim aici la momentul Caritas sau la timpul care a marcat Revoluția din 1989 și sediul revistei „Tribuna”, cu toate frământările inerente ale acestei perioade.

În prozele lui Radu Mareș este surprinsă viața, cu toate nuanțele ei, dezvelită de orice artificiu stilistic inutil. Autorul adoptă anticalofilismul, ceea ce conduce cu gândul la operele

camilpetresciene, dar amintește și de opera lui Rebreanu, care era convins că e mult mai ușor să exprimi frumos decât să redai exact.

Amplele descrieri compun imaginea intactă a unui spațiu rememorat/reactualizat și, ulterior, redat cititorului cu o debordantă generozitate. Caracterul monografic al scrierilor sale se remarcă prin descrierea Bucovinei, spațiul natal pe care îl recuperează în majoritatea operelor sale, din dorința mărturisită de a o aduce la cunoștința cititorilor în adevărata sa valoare. De altfel, afirmă că aceste meleaguri nu sunt suficient menționate în creațiile literare. Se remarcă, prin această atitudine, caracterul de apartenență la un spațiu de care este legat ca de o matrice.

N-a fost un scriitor pretențios, scriind cu exigențe modeste: „un pic de cafea, un pic de tabac bun, niște cărți esențiale, astea neapărat, hârtie și creion. Și de liniște. O anume austeritate monahală nu dăunează deloc”². Solidar cu reconstituirea autorului și cu analiza personajelor, în primele sale proze, renunță treptat la aceste obiceiuri și își duce mai departe literatura, primită nu de fiecare dată în cel mai frumos mod din unghiul criticii, însă, supraviețuind și scriind, până la final, proze cât se poate de șlefuite. Izolat, în *colivia* lui din apropierea Grădinii Botanice clujene, a reușit să lase literaturii românești, proze memorabile și insolite prin figuri și spații ideale sau idealizate de actul narațiunii.

Prozelor subiective, autorul le alocă o dimensiune generoasă. Unicitatea perspectivei narrative are avantajul de a conferi autenticitate și acces la gândurile personajelor sau la introspecție, deși personajul narator nu este și protagonist. Pe de altă parte, viziunea subiectivă limitează cititorul, autorul fiind un demiurg, care deține controlul asupra universului diegetic și orientează și opinia celorlalți prin aceste strategii. Naratorul personaj din operele lui Mareș pare că orientează opinia cititorului spre semnificații pe care autorul le atribuie unor gesturi sau caractere. Numele unor personaje sunt lăsate în anonimat, sunt folosite doar inițiale, din dorința vădită de a arunca asupra lor mister sau din necesitatea de a insera motivul orfanului sau al străinului, care, de altfel, traversează întreaga sa operă. Alte motive literare specifice care vor contura marile teme ale creației autorului sunt cele ale culorilor, care probează bacovian viața și moartea sau destinul: De pildă, albul este o nonculoare atribuită unor personaje Pamfil Albu sau Zotic Albu. Sunt de semnalat și culorile violet sau galben, culori ale doliului, ale morții, dar și cenușiul care accentuează starea generală de tristețe sau destinul tragic.

Opera lui Radu Mareș dezvăluie un autor doct, dar care nu insistă asupra nivelului intelectual ridicat în prozele sale, indiferent dacă este vorba despre prozele scurte sau despre cele

2 Nicolae Băciuț, *Op. cit.*, p. 59

de dimensiuni mai generoase. Personajele sale fie ele din lumea rurală sau desprinse din mediul citadin, au un destin similar, dacă nu chiar identic.

Titlurile operelor sale au caracter anticipativ, dar unele spulberă universul de așteptare al cititorului, care este nevoit să le descifreze sau să le justifice în măsura în care pătrunde în scriitură. Din acest punct de vedere, cititorul are sentimentul de așteptare frustrată.

Așa cum remarcă și Florin - Corneliu Popovici, cărțile romancierului au avut parte de o slabă popularizare și nu au fost incluse în bibliografiile școlare. De asemenea, majoritatea părerilor critice despre opera prozatorului Radu Mareș, se regăsesc în periodice și, aproape nesemnificativ în volume de specialitate, de aceea se cuvine să recurgem la un gest de redescoperire a operei acestui scriitor.

BIBLIOGRAFIE

Bibliografia operei

1. Mareș, Radu, *A fi în Bucovina*, Editura Charmides, Bistrița, 2016.
2. Mareș, Radu, *Anna sau pasărea paradisului*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1972.
3. Mareș, Radu, *Anul trecut în Calabria*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 2002.
4. Mareș, Radu, *Caii sălbatici*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1981.
5. Mareș, Radu, *Când ne vom întoarce*, Ediția a II-a, Editura Polirom, București, 2015.
6. Mareș, Radu, *Cel iubit*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1976.
7. Mareș, Radu, *Deplasarea spre roșu*, Editura Polirom, București, 2012.
8. Mareș, Radu, *Ecluza*, Editura Aula, Brașov, 2006.
9. Mareș, Radu, *Manual de sinucidere*, Editura Augusta, Timișoara, 2003.
10. Mareș, Radu, *Odesa* (roman *neterminat*, apărut postum în revista „Vatra”, Târgu Mureș, Anul XLVI, nr. 11-12 (548-549), 24 decembrie 2016, pp. 92-162).
11. Mareș, Radu, *Pe cont propriu*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1986.
12. Mareș, Radu, *Sindromul Robinson*, Editura Polirom, București, 2014.
13. Mareș, Radu, *Vine istoria*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1972 (reportaje, în colaborare).

Bibliografia critică

Lucrări generale

1. Bențea, Mircea, *Arhipelagul prozei*, Biblioteca Revistei Familia, Oradea, 1995.
2. Biedermann, Hans, *Dicționar de simboluri*, vol. I- II, Traducere din limba germană de Dana Petrache, Editura Saeculum I. O., București, 2002.
3. Cernica, Doina, *Țara de Sus, de mai sus, I. Cartea*, Editura Mușatinii, Suceava, 2015.
4. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, (coord.), *Dicționar de simboluri*, Editura Polirom, Iași, 2009.
5. Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan 1945-1985, I. Realismul*, Editura Eminescu, București, 1988.

6. Gheorghişor, Gabriela, *Monograme. Configurări ale prozei româneşti contemporane*, Editura Aius, Craiova, 2012.
7. Holban, Ioan, *Istoria literaturii române, portrete contemporane*, vol. I, Editura Princeps Edit, Iaşi, 2003.
8. Petraş, Irina, *Literatură română contemporană*, Editura Ideea Europeană, Bucureşti, 2008.
9. Petraş, Irina, *Scriitori ai Transilvaniei (1949-2014)*, Dicţionar critic ilustrat, Editura Eikon, Cluj - Napoca, 2014.
10. Pînzar, Ioan, Satco, Emil, *Dicţionar de literatură Bucovina*, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, Suceava, 1993.
11. Pop, Ion, (coord.), *Dicţionar analitic de opere literare româneşti*, vol. I (A-M), ediţie definitivă, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj - Napoca, 2007.
12. Rachieru, Adrian Dinu, *Emisfere de Bucovina*, vol. I, Editura Junimea, Iaşi, 2023.

Studii critice în volum

1. Băciuş, Nicolae, *Babel după Babel – interviuri*, Editura Tipomur, Târgu Mureş, 2000.
2. Băciuş, Nicolae, *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri*, vol. I, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005.
3. Borbély, Ştefan, *Existenţa diafană*, Editura Ideea Europeană, Bucureşti, 2011.
4. Ervin, Mikó, *Întâlnire cu anul 2000*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1989.
5. Grigurcu, Gheorghe, *A fi scriitor în vremurile noastre*, Editura Clubul Saeculum, Beclean, 2007.
6. *Leul albastru. D. R. Popescu 80*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2015.
7. Manolescu, Nicolae, *Cum se scrie un roman?*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 2012.
8. Molnos, Lajos, *Lumea fără mine. Antologie. Prozatori contemporani clujeni*, Ediţie bilingvă Română-Maghiară, Editura Tinivar, Cluj - Napoca, 2007.
9. Pecican, Ovidiu, (coord.), *Antologia prozei scurte transilvănene actuale*, vol. I-II, Editura Limes, Cluj - Napoca, 2011.
10. Podoabă, Virgil, (coord.), *Cărţile supravieţuitoare*, Editura Aula, Braşov, 2008.
11. Trandafir, Constantin, *Pactul conversaţiei. Naraţiuni critice*, Editura Ideea Europeană, Bucureşti, 2014.

Studii critice în periodice

1. Adrian, Laurențiu, „*Bunavestire Art*”, *la o nouă ediție*, în „Jurnalul de Someș”, Anul I, nr. 2, aprilie 2004.
2. Băciuț, Nicolae, *Dialog cu Radu Mareș*, în „Vatra”, anul XVIII, nr. 205, Serie nouă, 1971, aprilie 1988.
3. Beldeanu, Ion, *A învinge sau consecvență în eșec?*, în „Cronica”, nr. 1 (1537), ianuarie 2004.
4. Beteg, Miron, *Cronica demimondenă. O singurătate anunțată*, în „Gazeta de Oradea”, ianuarie 2003.
5. Blănaru, Constantin, *Un valoros constructor în roman*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 38, nr. 1 (ianuarie 2011).
6. Bodea, George, *Un roman al întrebărilor care-și așteaptă răspuns*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 38, nr. 3/4 (mart.-apr.) 2011.
7. Boldea, Iulian, *Cu Radu Mareș. Un loc numit Cernăuți [interviu]*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 38, nr. 12 (489), 2011.
8. Borbély, Ștefan, *Echiza (cronică literară)*, în „Viața românească”, anul 102, nr. 8/9, august-septembrie 2007.
9. Borbély, Ștefan, *Un clujean în Calabria*, în „Apostrof”, Cluj - Napoca, anul XII bis, nr. 12 (151), 2002.
10. Brebu, Carletta Elena, *Romanul nou - o Arcă a lui Noe*, în „Ateneu”, Bacău, anul 44 (serie nouă), nr. 8 (456), august 2007.
11. Brumaru, A. I., *Radu Mareș: Anna sau pasărea paradisului*, în „Astra”, anul VIII, nr. 3 (82), martie 1973.
12. Bunea, Emil, *În discuție Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 4 (840), 25 ianuarie 1973.
13. Buzura, Augustin, *Încerc să găsesc drumul pe care numai sufletul îl știe*, în „Tribuna” documenta, serie nouă, anul III, nr. 45 (16-31 iulie) 2004.
14. C., Lucian, *R. Mareș, V. Sălăjan, N. Prelipceanu, Vine istoria*, în „Ateneu”, anul IX, nr. 10 (99), octombrie 1972.
15. Câmpeanu, Liviu, *Romanul realist redivivus?*, în „Familia”, Oradea, seria a V-a, noiembrie-decembrie 2011, anul 47 (147), nr. 11-12 (552-553).

16. Cernica, Doina, *Caii scriitorilor bucovineni*, în „Crai Nou” (Suceava), sâmbătă, 2 septembrie 2006.
17. Cernica, Doina, *Cu o mie de ochi*, în „Bucovina literară”, nr. 3-4 (145-146), martie-aprilie 2003.
18. Cernica, Doina, *Radu Mareș. Când ne vom întoarce*, în „Ateneu”, Bacău, anul 48 (serie nouă), nr. 7 (503), iulie 2011.
19. Cernica, Doina, *Români în Calabria*, în „Crai Nou”, sâmbătă, 26 iulie 2003.
20. Cesereanu, Ruxandra, *Manual de sinucidere (pentru cine?)*, în „Steaua”, nr. 3, 2004.
21. Ciobanu, Radu, *Visătorul și lumea*, în „Orizont”, serie nouă, anul XXIII, 27 septembrie 2011, nr. 9 (1548).
22. Colăcel, Onoriu, *Anul trecut în Calabria*, în „Contemporanul”, nr. 3, martie 2003.
23. Colhon, Constantin, *Tribuna - cronica unei sinucideri anunțate*, dialog realizat de Daniel Moșoiu, în „Tribuna” documenta, serie nouă, anul III, nr. 45 (16-31 iulie) 2004.
24. Condurache, Val, *Cel iubit*, în „Convorbiri literare”, nr. 2, 1976.
25. Condurache, Val, *Prozatori tineri (I), Radu Mareș: Cel iubit*, în „Convorbiri literare”, nr. 4 (76), aprilie 1976.
26. Cordoș, Sanda, *Angoasele unui străin fericit*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 30, nr. 1 (382), ianuarie 2003.
27. Corneanu, Luminița, *De la distanță*, în „România literară”, anul XLIV, nr. 20, 18 mai 2012.
28. Costea, M., *Formă fără fond, „scriitură” fără conținut*, în „Scânteia tineretului”, Anul XXIX, Seria II, nr. 7522, joi, 26 iulie 1973.
29. Costin, C., *Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Ateneu”, anul X, nr. 1 (102), ianuarie 1973.
30. Cozea, Liana, *...Ci bietul om sub vremi...*, în „Acolada”, Satu Mare, anul IV, nr. 12 (39), decembrie 2010.
31. Cozea, Liana, *Reconcilierea cu sine însuși*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 30, nr. 1 (382), ianuarie 2003.
32. Cristea Enache, Daniel, *Good old times (I)*, în „Observator cultural”, anul XII (serie nouă), nr. 307 (565), 3-9 martie 2011.
33. Cristea Enache, Daniel, *Puținică răbdare*, în „Cațavencii”, nr. 17, 29 aprilie-5 mai 2015.
34. Cubleşan, Victor, *Amintiri și ficțiune în stil italian*, în „Steaua”, Cluj - Napoca, anul LIII, nr. 10 (650), octombrie 2002.
35. Culcer, Dan, Mușlea, Ioan, *Inedite: Radu Mareș, ultimul roman: Odesa*, în „Vatra”, Târgu Mureș, nr. 11-12, (24 decembrie 2016).

36. Culcer, Dan, *Pe marginea unui roman neterminat. Odesa de Radu Mareș*, în „Vatra”, Târgu Mureș, Anul XLVI, nr. 11-12 (548-549), noiembrie-decembrie 2016.
37. Culcer, Dan, *Radu Mareș. Anna sau pasărea paradisului*, în „Vatra”, serie nouă, anul II, nr. 20, 20 noiembrie 1972.
38. Danciu, Ion Maxim, *Tribuna - cronică unei sinucideri anunțate*, dialog realizat de Daniel Moșoiu, în „Tribuna” documenta, serie nouă, anul III, nr. 45 (16-31 iulie) 2004.
39. Dinițoiu, Adina, *Scrisul ca singurătate, scrisul ca ceremonial*, în „Observator cultural”, nr. 509-510 (767-768), 9-22 aprilie 2015.
40. Drăgănoiu, Ion, *Lumea din interiorul personajelor*, în „România literară”, anul XXXIV, nr. 9886, 6 august 1976.
41. Dună, Raluca, *Galaxia cărților, Radu Mareș, Anul trecut în Calabria*, în „Luceafărul”, nr. 40 (578), miercuri, 13 noiembrie 2002.
42. Dună, Raluca, *Radu Mareș, Anul trecut în Calabria*, în „Luceafărul”, nr. 40 (578), miercuri, 13 noiembrie 2002.
43. Flămând, Dinu, *Radu Mareș: Ana sau pasărea paradisului*, în Scânteia tineretului”, Anul XVIII, Seria II, nr. 7277, marți, 10 octombrie 1972.
44. Holban, Ioan, *Cheia magică a visului și a faptei*, în „Cronica”, anul XVII, nr. 16 (846), 16 aprilie 1982.
45. Holban, Ioan, *Monologul izbăvitor*, în „Cronica”, Iași, Anul XXII, nr. 20 (1111), 15 mai 1987.
46. Iordache, M., *Radu Mareș. Căii sălbatici*, în „Convorbiri literare”, anul LXXXVIII, nr. 4 (1128), aprilie 1982; în Suplimentul „Pagini bucovinene”, aprilie 1982.
47. Iordache, Mihail, *Întâlnire de gradul zero a scriitorului cu eul său**, în „Convorbiri literare”, Anul XCIII, nr. 6 (1210), iunie 1987; în Suplimentul „Pagini bucovinene”, Suceava, Anul VI, nr. 6 (66), iunie 1987.
48. Iorgulescu, Mircea, *Dincolo de vizibil*, în „România literară”, anul XVI, nr. 11, joi 17 martie 1983.
49. Iorgulescu, Mircea, *Într-un „atelier literar”*, în „România literară”, Anul XX, nr. 12, joi, 19 martie 1987.
50. Lefter, Ion Bogdan, *2003 spre 2004, Teme, reflecții, polemici*, în „Observator cultural”, nr. 203 (13. 01 - 19. 01. 2004).
51. Livian, Ion, *Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Echinox”, Cluj - Napoca, anul IV, nr. 11, noiembrie 1972.

52. Manolescu, Florin, *Narațiune și metanarațiune, Radu Mareș. Caii sălbatici*, în „Contemporanul”, nr. 10 (1895), 4 martie 1983.
53. Marcoș, Ion, *Debutul unei generații*, în „Tribuna”, anul XIX, nr. 20 (960), 15 mai 1975.
54. Marcoș, Ion, *În discuție Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 4 (840), 25 ianuarie 1973.
55. Mareș, Radu, *Altă noapte cu Nina*, în „Vatra”, anul VIII, nr. 92, Serie nouă, 1971.
56. Mareș, Radu, *Cristalizarea experimentului*, în „Tribuna”, anul XXIII, nr. 16 (1165), 19 aprilie 1979.
57. Mareș, Radu, *Debutul unui dramaturg: Vasile Sălăjan*, în „Tribuna”, Cluj - Napoca, Anul XXI, nr. 14 (1059), 7 aprilie 1977.
58. Mareș, Radu, *Dumitru Radu Popescu, Ploaia albă*, în „Ateneu”, anul IX, nr. 2 (91), februarie 1972.
59. Mareș, Radu, *Ecluza*, în „Tribuna”, Anul XXVII, nr. 13 (1371), 31 martie 1983.
60. Mareș, Radu, *Experiența „documentului”*, în „Tribuna”, anul XXIII, nr. 9 (1158), 1 martie 1979.
61. Mareș, Radu, *Expoziția Nicolae Pop*, în „Tribuna”, Cluj - Napoca, Anul XXI, nr. 37 (1082), 15 septembrie 1977.
62. Mareș, Radu, *Ficțiune și realitate în Delirul*, în „Tribuna”, anul XIX, nr. 25 (965), 19 iunie 1975.
63. Mareș, Radu, *În jurul lui Bălcescu*, în „Familia”, Oradea, Seria a V-a, iulie-august 2004, anul 40 (140), nr. 7-8 (465-466).
64. Mareș, Radu, *Început*, în „Mișcarea literară”, Bistrița, anul XIII, nr. 1 (49), 2014.
65. Mareș, Radu, *Încercare de portret*, în „Discobolul”, Alba Iulia, anul XIV, nr. 166-167-168, oct.-dec. 2011.
66. Mareș, Radu, *Însemnări de lectură*, în „Tribuna”, anul XXII, nr. 19, 11 mai 1978.
67. Mareș, Radu, *Învingătoarea*, în „România literară”, București, anul XLVI, nr. 13-14, (28 martie 2014).
68. Mareș, Radu, *Lecția de artă*, în „Tribuna”, Cluj - Napoca, Anul XXIV, nr. 8 (1209), 21 februarie 1980.
69. Mareș, Radu, *Momentul prozei scurte*, în „Tribuna”, anul XXIII, nr. 37 (1186), 13 septembrie 1979.
70. Mareș, Radu, *Nunta*, în „Familia”, Oradea, Seria a V-a, iulie-august 2002, anul 38 (138), nr. 7-8 (441-442).

71. Mareș, Radu, *Octavian Paler, Drumuri prin memorie*, în „Tribuna”, anul XVI, nr. 23 (807), 8 iunie 1972.
72. Mareș, Radu, *Prezența în istorie*, în „Tribuna”, anul XVI, nr. 40 (824), 5 octombrie 1972.
73. Mareș, Radu, *Să reînvie de-adevăratelea realismul socialist?* în „Vatra”, Târgu Mureș, serie nouă (1971), anul XXXII, nr. 7-8 (412-413), iulie-august 2005.
74. Mareș, Radu, *Săptămâna filmului francez*, în „Tribuna”, Cluj - Napoca, Anul XXIV, nr. 28 (1229), 10 iulie 1980.
75. Mareș, Radu, *Sculptori clujeni*, în „Tribuna”, Cluj - Napoca, Anul XXIII, nr. 36 (1185), 6 septembrie 1979.
76. Mareș, Radu, *Secetă pe Nistru*, în „Familia”, Oradea, seria a V-a, august 2007, anul 43 (144), nr. 8 (501).
77. Mareș, Radu, *Școala de chirurgie clujeană, cota 1982*, în „Tribuna”, Cluj - Napoca, Anul XXVI, nr. 41 (1347), 14 octombrie 1982.
78. Mareș, Radu, *Teatrul sub lupă*, în „Tribuna”, Cluj-Napoca, Anul VIII, nr. 14 (4-10 aprilie 1996).
79. Mareș, Radu, *Tema autorului*, în „Convorbiri literare”, nr. 7 (115), iulie 1979.
80. Mareș, Radu, *Toamna muzicală clujeană. Aplauze și flori*, în „Tribuna”, Cluj - Napoca, Anul XXIX, nr. 42 (1504), 17 octombrie 1985.
81. Mareș, Radu, *Un martor în veac: George Lesnea*, în „Tribuna”, anul XXII, nr. 20, 18 mai 1978.
82. Mareș, Radu, *Un poet: Orlando Balaș*, în „Tribuna”, Anul VIII, nr. 8 (22-28 februarie 1996).
83. Mareș, Radu, *Un roman istoric*, în „Tribuna”, anul XXIII, nr. 32 (1181), 9 august 1979.
84. Mareș, Radu, *Urme pe plajă (fragment din romanul Caii sălbatici)*, în „Convorbiri literare”, nr. 7 (103), iulie 1978.
85. Marino, Adrian, *Jurnalul provincial*, în „Tribuna”, Anul XXXI, nr. 18 (1584), 30 aprilie 1987.
86. Moisa, Mircea, *Memorie fidelă și activă*, în „Ramuri”, nr. 7-8, iulie-august 2004.
87. Moldovan, Andrei, *Imposibila singurătate a lui Radu Mareș*, în „Steaua”, Cluj - Napoca, anul LXV, nr. 5-6 (787-788), mai-iunie 2014.
88. Moldovan, Andrei, *O poemă a Bucovinei*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 38, nr. 3/4, (martie-aprilie) 2011.
89. Moldovan, Andrei, *Reinventând Ithaca*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 35, nr. 4 (aprilie 2008).

90. Moldovan, Andrei, *Romanul unei reviste*, în „Mișcarea literară”, Bistrița, Anul III, nr. 1 (9), 2004.
91. Moraru, Cornel, *Radu Mareș. Căii sălbatici*, în „Vatra”, Târgu Mureș, serie nouă (1971), anul XIII, nr. 7 (148), iulie 1983.
92. Mureșan, Ion, *Cronica unei morți anunțate*, în „Evenimentul zilei”, nr. 3664, 06.03.2004.
93. Mureșan, Ion, *Tribuna - cronică unei sinucideri anunțate*, dialog realizat de Daniel Moșoiu, în „Tribuna” documenta, serie nouă, anul III, nr. 45 (16-31 iulie) 2004.
94. Mușat, Carmen, *Un prozator de factură cortazariană*, în „Observator cultural”, anul XIV, serie nouă, nr. 508 (766), 2-8 aprilie 2015.
95. Năsălean, Flavia, *Radu Mareș, Deplasarea spre roșu*, în „Noi”, Revista Liceului Teoretic „Avram Iancu”, Cluj - Napoca, anul 2014, nr. 31.
96. P., N., *Cum se „sinucid” intelectualii*, în „România liberă”, marți, 2 martie 2004.
97. Papuc, Ion, *Radu Mareș și prevalența ficțiunii*, în „Acolada”, Satu Mare, anul X, nr. 4 (101), aprilie 2016.
98. Pecican, Ovidiu, *Despre Transylvanian Review – injurie sau mențiune cu caracter descriptiv?*, în „Observator cultural”, nr. 219 (04.05.-10.05.2004).
99. Pecican, Ovidiu, *Efectul Poantă*, în „Vatra”, Târgu Mureș, nr. 5-6, 2004.
100. Pecican, Ovidiu, *Radu Mareș. Căii sălbatici*, în „Echinoc” Cluj - Napoca, anul XIV, nr. 10-11-12, oct.-noi.-dec., 1982.
101. Petraș, Irina, *Întârziatul adolescent sau despre firesc*, în „Tribuna”, anul XXVI, nr. 47 (1353), 25 noiembrie 1982.
102. Petraș, Irina, *Radu Mareș se întoarce*, în „Apostrof”, Anul XXI, nr. 12 (247), 2010.
103. Petraș, Irina, *Un roman al celui de-al doilea „obsedant deceniu”*, în „Apostrof”, Cluj - Napoca, anul XVIII, nr. 5 (204), mai 2007.
104. Petrișor, Dorin, *Calabria, Calabria*, în „Gazeta de Cluj”, anul I, nr. 30, 28. 11-04. 12. 2002.
105. Petrișor, Marcel, *Radu Mareș. Căii sălbatici*, în „Vatra”, Târgu Mureș, serie nouă (1971), anul XII, nr. 11 (140), 20 noiembrie 1982.
106. Pinte, Ioan, *Însemnările unui preot de țară (XXII)*, în „Convorbiri literare”, nr. 2, 2005.
107. Poantă, Petru, *Cărți românești, Radu Mareș. Anna sau pasărea paradisului*, în „Steaua”, Cluj - Napoca, anul XXIV, nr. 2, Serie nouă, 16-30 ianuarie 1973.
108. Poantă, Petru, *R. Mareș, V. Sălăjan, N. Prelipceanu, Vine istoria*, în „Tribuna”, Anul XVI, nr. 39 (823), 28 septembrie 1972.

109. Poantă, Petru, *Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Steaua”, anul XXIV, nr. 2, Serie nouă 16-30 ianuarie 1973.
110. Poantă, Petru, *Radu Mareș: Pe cont propriu*, în „Tribuna”, Anul XXXI, nr. 5 (1571), 29 ianuarie 1987.
111. Popa, Constantin M., *Protocronism antropologic*, în „Mozaicul”, Craiova, serie nouă, anul XI, nr. 8 (118), 2008.
112. Popa, Dumitru Radu, *Radu Mareș. Căii sălbatici*, în „Tribuna României”, anul XII, nr. 243, 1 mai 1983.
113. Popa, Mircea, *Radu Mareș și proza de analiză*, în „Apostrof”, anul XXII, nr. 3 (250), 2011.
114. Popa, Mircea, *Radu Mareș. Căii sălbatici*, în „Steaua”, anul XXXIII, nr. 8, august 1982.
115. Popa, Mircea, *Radu Mareș: Anul trecut în Calabria*, în „Adevărul de Cluj”, anul XIV, nr. 3565, miercuri, 31 iulie 2002.
116. Popescu, D. R., *În discuție Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 4 (840), 25 ianuarie 1973.
117. Popescu, Titu, *Ieșirea din solipsism*, în „Jurnalul literar”, București, anul XXV, serie nouă, nr. 21-24, noiembrie - decembrie 2014.
118. Popescu, Titu, *Un roman monografic despre Bucovina*, în „Steaua”, Cluj - Napoca, anul LXII, nr. 1-2 (747-748), ianuarie-februarie 2011.
119. Popovici, Florin-Corneliu, *Anotimpul regăsirii*, în „Vatra”, Târgu Mureș, nr. 5-6 (410-411), 2005.
120. Popovici, Florin-Corneliu, *Radu Mareș - Ecluza*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 34, nr. 9/10 (septembrie-octombrie 2007).
121. Prelipceanu, N., *Calea literară*, în „Viața Românească”, nr. 6, iunie 1987.
122. Pricop, Constantin, *Ritmurile narațiunii*, în „Viața Românească”, anul 106, nr. 3/4 (martie-aprilie 2011).
123. Pruteanu, George, *Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Convorbiri literare”, nr. 24, 30 decembrie 1972.
124. Pughineanu, Oana, *Complotul unei povești*, în „Observator cultural”, anul XIV, serie nouă, nr. 473 (731), 17-23 iulie 2014.
125. Purice, Oana, *Scrisori din România*, în „Observator cultural”, anul XIII, serie nouă, nr. 402 (660), 7-13 februarie 2013.

126. Rachieru, Adrian Dinu, *Caii sălbatici ca roman al unei generații**, în „Orizont”, anul XXXV, serie nouă, nr. 10 (830), martie 1984.
127. Rachieru, Adrian Dinu, *O „cură de clasici”*, în „Orizont”, serie nouă, Anul XXXVIII, nr. 20 (1056), 15 mai 1987.
128. Rachieru, Adrian Dinu, *Sindromul Mareș*, în „Târgoviștea literară”, Anul III, nr. 3, septembrie 2014.
129. Rațiu, Virgil, *Manual de sinucidere*, în „Mesagerul de Bistrița - Năsăud”, nr. 2258, marți, 30 martie 2004.
130. Roznoveanu, M., *Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Tomis”, anul VII, nr. 17 (83), 10 noiembrie 1972.
131. Roznoveanu, Mirela, *Radu Mareș: Anna sau pasărea paradisului*, în „Tomis”, anul VII, nr. 17 (83), 10 noiembrie 1972.
132. Ruja, Alexandru, *Radu Mareș: Anna sau pasărea paradisului*, în „Orizont”, Timișoara, anul XXIII, Serie nouă, nr. 30 (248), joi, 23 noiembrie 1972.
133. Runcanu, Marcel Constantin, *Caii sălbatici ai memoriei*, în „Tribuna”, anul XXVI, nr. 15 (1321), 15 aprilie 1982.
134. Sălăjan, Vasile, *În discuție Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 4 (840), 25 ianuarie 1973.
135. Sălăjan, Vasile, *Radu Mareș: Anna sau pasărea paradisului*, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 24 (860), 14 iunie 1973.
136. Sălcudeanu, Nicoleta, *Et in Calabria ego*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 30, nr. 1 (382), ianuarie 2003.
137. Sângeorzan, Zaharia, *Vocația analizei*, în „Cronica”, anul VIII, nr. 10 (371), vineri, 9 martie 1973.
138. Schwartz, Gheorghe, *Radu Mareș - Caii sălbatici*, în „Orizont”, serie nouă, anul XXXVIII, nr. 13 (1049), 27 martie 1987; în Suplimentul „Orizont Arădean”, an IV, martie 1987.
139. Serghie, Dorin, *Povestea aceluia trecut netrecut*, în „Făclia” (Cluj - Napoca), anul XXXVIII, nr. 10954, 18 februarie 1982.
140. Sitar-Tăut, Daniela, *Amintirile unui tribun-ist*, în „Nord literar”, Anul II, nr. 10 (17), octombrie 2004.
141. Sorianu, Vlad, *Capcana istoriei*, în „Ateneu”, Anul 40 (serie nouă), nr. 8 (407), august 2003.

142. Sorianu, Vlad, *Scribul și istoria*, în „Ateneu”, Anul 41 (serie nouă), nr. 6 (418), iunie 2004.
143. Șerban, George, *Radu Mareș. Caii sălbatici*, în „Orizont”, serie nouă, anul XXXIII, nr. 26 (748), 2 iulie 1982.
144. Tașcu, Valentin, *Cel iubit de Radu Mareș*, în „Familia”, Seria a V-a, anul 13 (113), nr. 2 (138), februarie 1977.
145. Tașcu, Valentin, *Vine istoria (Paranteze)*, în „Familia”, seria a V-a, anul 8 (108), nr. 12 (88), decembrie 1972.
146. Timar, Cristina, *Mereu în căutarea libertății*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 44, nr. 8/9, august-septembrie 2014.
147. Titel, Sorin, *Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „România literară”, anul IV, nr. 28, joi 12 iulie 1973.
148. Titel, Sorin, *Tineri prozatori în reviste*, în „Luceafărul”, anul XVII, nr. 7 (616), sâmbătă, 16 februarie 1974.
149. Tivadar, Sanda, *A fi străin în străinătate*, în „Familia”, Oradea, seria a V-a, anul 38 (138), nr. 10 (444), octombrie 2002.
150. Trandafir, Constantin, *Proză de calitate*, în „Acolada”, Satu Mare, anul VI, nr. 5 (55), mai 2012.
151. Tupan, Marius, *Repere și derapaje*, în „Luceafărul”, nr. 8, 3 martie 2004.
152. Țicalo, Ioan, *Când ne vom întoarce*, în „Vatra”, Târgu Mureș, anul 38, nr. 3/4, (martie-aprilie) 2011.
153. Udrea, Silvia, *Impersonalitatea jurnalului*, în „Vatra”, Târgu Mureș, serie nouă (1971), Anul XVII, nr. 7 (196), iulie 1987.
154. Udrea, Silvia, *Simbolismul prozei*, în „Vatra”, Târgu Mureș, serie nouă (1971), anul VI, nr. 4 (61), 20 aprilie 1976.
155. Uilean (Isciu), Raluca - Nicoleta, *Last year in Calabria or the return of the writer*, în volumul „Journal of Romanian Literary Studies”, nr. 36/2024, Arhipelag XXI Press, Târgu Mureș, pp. 687-695.
156. Uilean (Isciu), Raluca - Nicoleta, *Radu Mareș. Robinson's Syndrome*, în volumul „Journal of Romanian Literary Studies”, nr. 36/2024, Arhipelag XXI Press, Târgu Mureș, pp. 678-685.
157. Ungheanu, M., *R. Mareș, V. Sălăjan, N. Prelipceanu, Vine istoria*, în „Scînteia tineretului”, Anul XXVIII, Seria II, nr. 7249, joi, 7 septembrie 1972.

158. Ursache, Magda, *Un premia(n)t exemplar*, în „Pro Saeculum”, Anul X, nr. 5-6 (73-74), 15 iulie-1 septembrie 2011.
159. Vlad, Ion, *Disciplina construcției epice (Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului)*, în „Tribuna”, anul XVI, nr. 43 (827), 26 octombrie 1972.
160. Vlad, Ion, *Întâmplările acestei vieți...*, în „Tribuna”, anul XXVI, nr. 6 (1313), 11 februarie 1982.
161. Zalis, H., *Verbiajul, absența rigorii erori ale căror consecințe pot fi citite în unele cărți de proză*, în „Scânteia”, Anul XLIII, nr. 9718, marți, 11 decembrie, 1973.
162. Zăgreanu, Ion Radu, *Pe celălalt mal*, în „Mișcarea literară”, Bistrița, anul VI, nr. 2 (22), 2007.
163. Zărnescu, Constantin, *În discuție Radu Mareș, Anna sau pasărea paradisului*, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 4 (840), 25 ianuarie 1973.

Sitografie

1. <http://www.bibliotecadeva.eu/periodice/periodice.html> - accesat la data de 20.03.2024
2. <https://adt.arcanum.com/ro/collections/?q=ZORI+NOI> - accesat la data de 20.03.2024
3. <https://vasilegogea.wordpress.com/?s=RADU+MARES> - accesat la data de 20.03.2024
4. <https://www.observatorcultural.ro/articol/murit-scriitorul-radu-mares/> - accesat la data de 20.03.2024